ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

UDC 811.162.1:[176:342.7]

DOI 10.33251/2522-1477-2020-7-137-141

GRZYBEK Grzegorz,

Dr hab. prof. UR, the University of Rzeszow, Poland

SIWEK Szymon,

postgraduate student, the University of Presov, Slovakia

SATYSFAKCJA SEKSUALNA, PRAWA CZŁOWIEKA, SAMOWYCHOWANIE EROTYCZNE. REFLEKSJA ETYCZNA

Documents such as the Universal Declaration of Sexual Rights of 1999 and the Declaration of Human Sexual Rights of 2014 confirm a person's right to pursue sexual satisfaction. However, the property of experiencing it requires from a person to develop and integrate with the life ethos. In the development ethics, the elements of appropriate, satisfying development are contained within the concept of "ethical eroticism" and "erotic self-education". Their main message is based on the autonomy of the person and the opposition to sexuality moralizing in favor of personality development. The mentioned above issues have been discussed in the article.

Key words: sexual satisfaction, human rights, erotic self-education, developmental ethics

Wprowadzenie. Celem niniejszej refleksji jest wskazanie na satysfakcję seksualną jako element praw przysługujących osobie. W pierwszym punkcie zostanie przedstawiony aspekt prawny, w drugim znaczenie samowychowania erotycznego w założeniach etyki rozwoju. Punktem odniesienia będzie koncepcja etycznego erotyzmu.

Satysfakcja seksualna a prawo wolnościowe osobowe. W tym punkcie refleksji zostaną podjęte rozważania na bazie dokumentów przyjętych przez Światową Organizację Zdrowia Seksualnego. Powszechna Deklaracja Praw Seksualnych z 1999 roku wskazuje na wolne kształtowanie własnej przyjemności seksualnej, podkreślając że: "Przyjemność seksualna, włączając w to zachowania autoerotyczne, jest źródłem fizycznego, psychologicznego, intelektualnego i duchowego zdrowia" [1]. Natomiast w preambule Deklaracji Praw Seksualnych Człowieka z 2014 roku zapisano, że: "seksualność stanowi źródło przyjemności i dobrostanu, jak też przyczynia się do ogólnego spełnienia i satysfakcji" [2]. Przyjemność seksualna jest zatem pojmowana jako prawo wolnościowe, to znaczy, że gwarantuje możliwość realizacji przysługującej osobie wolności [3].

W innym punkcie Deklaracji Praw Seksualnych Człowieka można przeczytać, że: "Każdy człowiek ma prawo do nauki oraz kompetentnej i wyczerpującej edukacji w zakresie seksualności. Edukacja ta musi być dostosowana do wieku uczącego się, zgodna z naukowym stanem wiedzy, z kompetencją kulturową uczącego się oraz opracowana na podstawie praw człowieka, równości płciowej (także w zakresie płci społeczno-kulturowej), jak też pozytywnego nastawienia do seksualności i przyjemności" [4]. Także w kontekście edukacji seksualnej ma miejsce wskazanie na zadowolenie jakie sfera seksualna powinna dostarczać. Z drugiej strony chodzi także o zabezpieczenie przed możliwym cierpieniem i przemocą, która nieraz jest udziałem kontaktów seksualnych. Zwraca na to uwagę Powszechna Deklaracja Praw Seksualnych z 1999 roku wymieniając prawo do seksualnej niezależności, integralności i bezpieczeństwa ciała seksualnego: "Prawo to zawiera możliwość podejmowania niezależnych decyzji dotyczących własnego życia seksualnego, zgodnych z własną moralnością i etyką społeczną. Obejmuje ono również sprawowanie kontroli nad własnym ciałem oraz czerpanie zadowolenia oraz wolność od tortur,

okałeczania i jakiegokolwiek przemocy" [5]. Istotnym elementem tego punktu jest przekonanie do prawa do własnego wartościowania sfery seksualnej, biorąc pod uwagę uprawnienie jako podmiotu moralnego. Niemniej ograniczenia moralne związane z przemocą wskazują na konieczność kierowania się etyką społeczną.

W Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka artykuł 16 -ty wskazuje na prawo do zawierania małżeństwa: "Mężczyźni i kobiety bez względu na jakiekolwiek różnice rasy, narodowości lub wyznania mają prawo po osiągnięciu pełnoletności do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Mają oni równe prawa w odniesieniu do zawierania małżeństwa, podczas jego trwania i po jego ustaniu" [6]. Zatem Powszechna Deklaracja Praw Człowieka odnosi się tylko do prawa w zakresie małżeństwa i ono jest zasadniczym obszarem aktywności seksualnej. Niemniej jednak to prawo nie może być negowane z uwagi na różnice rasy, narodowości, czy wyznania i oznacza nieskrępowany wybór małżonka. "Różnice dotyczące religii, narodowości i czy rasy nie mogą determinować w wyborze i nacisk społeczny w tym zakresie można uznać jako próbę podważania prawa podmiotowego. Istotnym elementem jest również kwestia równości małżonków co do trwania małżeństwa i jego ustania. Oznacza ono także prawo do rozwiązywania małżeństwa" [7]. Ponadto: "Małżeństwo może być zawarte jedynie za swobodnie wyrażoną pełną zgodą przyszłych małżonków [8].

Można się zastanawiać, czy prawo do zawierania małżeństwa, wiąże się z zakładaną możliwością czerpania przyjemności seksualnej ze wzajemnej relacji, która jest usankcjonowana przez prawo i często także przez poszczególne religie.

Ważnym jednak zagadnieniem jest pytanie o przyjemność jako celowe zadanie człowieka. Władysław Tatarkiewicz zwraca uwagę, że zadowolenie, a więc także przyjemność ma charakter refleksyjny: "Aby wobec jakiejś rzeczy doznawać zadowolenia, trzeba po pierwsze, ją poznać, wyrobić sobie o niej sąd. Toteż zadowolenie ma naturę refleksyjną. Często ma też naturę porównawczą – zadowoleni bywamy nie tylko z tego, co dobre, ale i z tego, co lepsze, choćby nie było dobre. Po drugie, zadowoleni bywamy nie tylko z poszczególnych rzeczy, ale ze świata, życia w ogóle; tylko uczucia intelektualne mogą mieć tak ogólny przedmiot. Po trzecie, intelektualne zadowolenia nie są eksplozywne i ekspansywne jak radości. Zadowolenie z życia jest czymś innym niż radość życia – i ma inne objawy" [9]. Jeśli przyjąć, że tak samo jest z zadowoleniem erotycznym, satysfakcją seksualną, to ona również winna mieć także, bo chyba niewyłącznie charakter refleksyjny. To może oznaczać, że nie należy nią straszyć jako czymś nieokiełznanym oraz można ją wartościować etycznie.

Erich Fromm wskazuje, iż "Seksualny pociąg między płciami jedynie częściowo motywuje potrzeba usunięcia napięcia; w głównej mierze potrzebą jest zespolenie się z drugim seksualnym biegunem. W rzeczywistości miłosny pociąg nie wyraża się bynajmniej jedynie w pociągu seksualnym. Istnieje męskość i kobiecość tak samo w charakterze ludzkim jak w seksualnej funkcji. Charakter męski cechuje zdolność do przenikania, kierowania, aktywność, zdyscyplinowanie i śmiałość, kobiecy charakter natomiast odznacza się twórczym przyjmowaniem, opiekuńczością, rzeczowością, wytrzymałością, macierzyńskimi uczuciami" [10]. Jeżeli pociąg seksualny nie opiera się jedynie na potrzebie, to tym bardziej można podtrzymać przekonanie o możliwości wartościowania satysfakcji seksualnej.

Igor Primoratz analizując seksualność wskazuje, że pożądanie seksualne wyraźnie różni się od miłości. Natomiast jeśli miłość erotyczna wyraża się poprzez pożądanie i określone czyny to obraz różnicy nie jest już tak oczywisty. Seksualna przyjemność kieruje się do wyrażania bliskości opartej na wzajemnym pożądaniu. Pożądanie natomiast posiada charakter intencjonalny, ujmuje osobę w jej indywidualności. Osoby wzajemnie się pobudzające chcą ukazać swoje emocje za pośrednictwem swojej cielesności. Cel pożądania seksualnego, który prowadzi do seksu, to jednak nie znajduje w nim zakończenia. Bowiem dalszymi jego etapami mogą być zażyłość i miłość [11].

Według Mirosława Plzaka satysfakcja seksualna zależy od: jakości i sprawności samego układu seksualnego oraz jakości obiektu erotycznego [12]. Różne poradniki dotyczące sfery seksualnej konieczność nauki w tym zakresie podkreślają [13].

Można także zwrócić uwagę, iż "Aktywność seksualna powinna być przyjemnym doświadczeniem, które nie wymaga żadnego konkretnego rezultatu. Radość z seksu i poznawanie ciała twojego partnera, a także pełne zaangażowanie obydwu stron, są dużo bardziej istotne niż jakikolwiek efekt końcowy" [14].

Michalina Wisłocka w "Sztuce kochania" podkreśla, iż przeżycie orgazmu poprzez pieszczoty, czy to wzajemne lub własne stanowi odpowiedni, często niezbędny element poprzedzający właściwe rozpoczęcie współżycia. Przeżycie tą drogą orgazmu przekonuje kobietę o jej możliwościach seksualnych [15]. Źródłem satysfakcji seksualnej są także fantazje erotyczne, które wzmacniają poczucie zadowolenia [16].

U podstaw dążenia do przyjemności jest przekonanie, że ona prowadzi do szczęścia. Klasyka refleksji etycznej szczęście utożsamia z posiadaniem dobrem. Taki pogląd głosił między innymi Arystoteles. Główny problem dotyczył jednak tego, co stanowi dobro najwyższe do którego należy dążyć: dzielność etyczna, rozsądek, mądrość czy może przyjemność [17]. Natomiast Tomasz z Akwinu to dążenie ujął w sposób następujący: "Do czegokolwiek wola zdąża, to zawsze zmierza do tego jako do dobra. Ponieważ jednak dobro jest różne i liczne, wobec tego wola nie kieruje się z konieczności do jednego tylko dobra" [18]. Warto jeszcze przytoczyć sformułowanie szczęścia w ujęciu Władysława Tatarkiewicza. Według niego: "Szczęściem jest trwałe, pełne i uzasadnione zadowolenie z życia. Albo: jest nim życie dające trwałe, pełne i uzasadnione zadowolenie. Są dwie definicje, bo szczęście jest zjawiskiem dwustronnym. Ściślej biorąc, pierwsze zdanie jest definicją doznawania szczęścia, drugie – życia szczęśliwego, ale jedno jest sprzężone z drugim" [19]. Trudno rozstrzygać na ile przyjemność, która posiada różne rodzaje i aspekty prowadzi do doświadczania szczęścia. Nie da się jednak zaprzeczyć, iż powodem dążenia do przyjemności jest szczęście. Ponadto wydaje się, że często zakazywana przyjemność seksualna ma właśnie takie znamiona.

Samowychowanie erotyczne i etyczny erotyzm w założeniach etyki rozwoju. Próba rozwiązania postawionego problemu zostanie oparta na koncepcjach teorii etyki rozwoju, której celem jest dostarczenie narzędzia teoretycznego do zobrazowania rzeczywistości społecznej, w tym wychowawczej oraz opiekuńczej. Opiera się ona na systemie twierdzeń, u podstaw którego leżą dwie tezy o moralnym bytowaniu człowieka i osobowości etycznej [20]. Moralny wymiar bytowania oznacza: "naturalną zdolność do dokonywania wyborów w kategoriach moralnych na podstawie własnych sądów oraz opinii społeczności, w której żyje. Podstawą tych zdolności jest rozumność oraz wolność człowieka. Rozumność oraz wolność świadczą o osobowym wymiarze życia człowieka" [21], natomiast osobowość etyczna: "to taki stan rozwoju władz poznawczych i wolitywnych człowieka, który pozwala w sposób trwały dążyć do własnej doskonałości moralnej. Człowiek od początku zaistnienia jest wyposażony w swoją bytowość moralną, a osobowością etyczną staje się dzięki własnej pracy, wysiłkowi poznawczemu i wolitywnemu" [22].

Teoria posiada trzy poziomy: "antropologiczny – usystematyzowane tezy antropologiczne; aksjologiczny – wyróżnione wartości podstawowe wynikające z założeń antropologicznych oraz normatywny – jako poszukiwanie rozwiązań dla szczegółowych problemów – ten poziom wskazuje na możliwości aplikacyjne teorii, a także rozwija ją treściowo" [23].

Krótkie zarysowane koncepcji etyki rozwoju pozwoli na wprowadzenie kluczowych dla moralizowania, czy raczej wartościowania sfery seksualnej dwóch tez tej teorii.

"Etyczny erotyzm" opiera się na zintegrowaniu sfery seksualnej z etosem życiowym, czyli uzasadnionym sposobem życia i działania osoby. Świadomość kierowania się etosem życiowym wymaga rozwoju zdolności poznawczych i wolitywnych, w tym wypadku również w odniesieniu do sfery erotycznej. Przeciwnym podejściem jest moralizowanie erotyzmu. Dokonuje się ono przez oddziaływanie moralności nacisku na sferę seksualną. Moralność nacisku wikła erotyzm zakazami, nakazami oraz przykazaniami. Natomiast "etyczny erotyzm" przyczynia się do rozwoju osobowości etycznej. "Etyczny erotyzm" nie opiera się bowiem na sferze normatywnej, moralności społecznej, ale aksjologicznej, która jest przez podmiot kształtowana w zgodzie z etosem życiowym [24].

Autonomiczność podmiotu seksualnego jako osoby, której przynależne są prawa człowieka zawarta jest także w koncepcji samowychowania erotycznego. Winno ono być oparte na

znajomości siebie, specyfiki relacji płciowych, natury erotyzmu i możliwości rozwoju osobowości etycznej. Pogodzenia kluczowych elementów wymaga jednak tzw. "estetyki egzystencji", która wyraża się w wytworzeniu własnego sposobu bycia. Właściwe wykorzystanie zdolności poznawczych i wolitywnych w samowychowaniu erotycznym prowadzi do doświadczania szczęścia, a więc satysfakcji seksualnej. Należy również zwrócić uwagę na napięcie między seksualnością i erotyzmem. Seksualność wyraża się w społecznym normatywizowaniu i wiąże się z socjalizacją seksualną. Erotyzm w przeciwieństwie do seksualnego, społecznego ujmowania jednostki opiera się na doświadczeniu podmiotowym, które prowadzi do subiektywizacji satysfakcji seksualnej [25].

Podsumowanie. Dokumenty takie jak Powszechna Deklaracja Praw Seksualnych z 1999 roku oraz Deklaracja Praw Seksualnych Człowieka z 2014 potwierdzają prawo osoby do dążenia do satysfakcji seksualnej. Właściwość jednak jej doświadczania wymaga od osoby odpowiedniego rozwoju i zintegrowania z etosem życiowym. W etyce rozwoju elementy odpowiedniego, zadawalającego osobę rozwoju zawarto w koncepcji "etycznego erotyzmu" oraz "samowychowania erotycznego". Ich główne przesłanie opiera się autonomii osoby i przeciwstawieniu moralizowania seksualności na rzecz rozwoju osobowościowego.

Literatura

1. Powszechna Deklaracja Praw Seksualnych (1999). W: Seksuologia. Red.: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta. PZWL Wydawnictwo Lekarskie. Warszawa 2017. s. 25.
2. Deklaracja Praw Seksualnych Człowieka (2014). W: W: Seksuologia. Red.: M. Lew-Starowicz, Z. Lew-Starowicz, V. Skrzypulec-Plinta. PZWL Wydawnictwo Lekarskie. Warszawa 2017. s. 26.
3. Skorowski H., Prawa człowieka. W: Słownik społeczny. Red.: B. Szlachta. Wyd. WAM. Kraków 2004. s. 965.
4. Deklaracja Praw Seksualnych Człowieka (2014). s. 29.
5. Powszechna Deklaracja Praw Seksualnych (1999). s. 24.
6. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948). W: J. Auleytner, Polityka społeczna czyli ujarzmianie chaosu socjalnego. WSP TWP. Warszawa. 2002. s. 501, art. 16
7. Zob. Grzybek G., Prawo do zawierania małżeństwa a wizja seksualności. Interpretacja etyczna. "Polityka i Społeczeństwo". Wyd. UR. (2019). nr 1/17, s. 43-55.
8. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948). s. 501, art. 16
9. Tatarkiewicz W. (2005). O szczęściu. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa. s. 81.
10. Fromm, E. O sztuce miłości. Przekład: A. Bogdański. Wstęp: M. Czerwiński. Dom Wydawniczy Rebis. Poznań. 2012, s. 46.
11. Por. Primoratz I., Filozofia seksu. Przekład: J. Klimczyk, Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa. 2012. s. 40-44; Grzybek G., Etos życia. Wychowanie do małżeństwa w założeniach etyki rozwoju. Wyd. UR. Rzeszów. 2014. s. 101-105.
12. Plzak, M. Strategia i taktyka w miłości. Tłumaczenie: T. Siemek. Wiedza Powszechna. Warszawa. 1973. s. 29.
13. Gray, J. Marsjanie i Wenusjanki w sypialni. Jak zachować romantyzm i namiętność w intymnym związku. Przekład: J. Grajski. Zysk i S-ka Wydawnictwo s. c. Poznań. 1995; Hauck P., Jak kochać i być kochanym. Przełożył: T. Baszniak. Książka i Wiedza. Warszawa. 1993.
14. Durante M., Punkt G. Najbardziej tajemniczy ośrodek rozkoszy. Tłumaczenie: E. Weydmann. Grupa Wydawnicza Foksal Sp. z o. o. Warszawa. 2014. s. 23.
15. Wisłocka M., Sztuka kochania. Wydawnictwo Agora. Warszawa. 2016. s. 229-230. - Zob. też: Brochmann N., Støkken Dahl E., Radości z kobiecości, czyli wszystko o zarządzaniu narządami. Przekład: K. Drozdowska, M. Rost. Wydawnictwo Sonia Draga Sp. z .o.o. Katowice. 2017. s. 143-147.

16. Depko, A., Jędrzejewska, S. (2017). Chciałabym, chciała ... O czym Polki marzą w łóżku. Wielka Litera Sp. z o.o. Warszawa. s. 9-20.
17. Arystoteles. (2007). Etyka Nikomachejska. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa. s. 87-92, nr 1097-1098.
18. Święty Tomasz z Akwinu, Traktat o człowieku. Summa teologii 1, 75-89. Przełożył i opracował S. Swieżawski. Wyd. Antyk. Kęty. 2002. ST I, q. 82, art. 2; s. 409.
19. Tatarkiewicz W., O szczęściu ..., s. 40.
20. Grzybek G. (2010). Etyka rozwoju a wychowanie. Wyd. UR. Rzeszów. s. 12.
21. Grzybek G. (2013). Etyka rozwoju a pedagogika opiekuńcza. Wyd. UR. Rzeszów. s. 98.
22. Tamże, s. 102-103.
23. Grzybek G. (2016). Etyka zawodowa jako subdyscyplina naukowa (odniesienie do działalności zawodowej w obszarze nauczania, wychowania i opieki). Wyd. UR. Rzeszów., s. 45.
24. Grzybek G. (2020). Etos i eros. Etos i eros. Etyka rozwoju wobec seksualności a samowychowanie. Wyd. UR. Rzeszów. (w druku, wnioski z "Zakończenia").
25. Tamże.

ГЖИБЕК Гжегож, доктор габілітований. проф. UR, Жешувський університет, Польща;

СІВЕК Шимон, аспірант, університет Прешов, Словаччина.

СЕСУАЛЬНЕ ЗАДОВОЛЕННЯ, ПРАВА ЛЮДИНИ, ЕРОТИЧНА САМОРЕГУЛЯЦІЯ. ЕТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ

Анотація. Такі документи, як Загальна декларація про сексуальні права 1999 року та Декларація про сексуальні права людини 2014 року, підтверджують право людини на отримання сексуального задоволення. Однак властивість її переживати вимагає від людини розвитку та інтеграції з життєвим етосом. У етиці розвитку елементи відповідного розвитку у поєднанні із задоволенням, містяться в поняттях «етична еротика» та «еротична самоосвіта». Їх основне повідомлення ґрунтується на самостійності людини та протистоянні моралізуванню сексуальності на користь розвитку особистості. Згадані вище питання обговорювались у статті.

Проблема сексуальності особистості, її проявів та отримання сексуального задоволення від відповідних стосунків до певної міри вважалася (і продовжує перебувати у такому стані) як своєрідне табу, про неї не прийнято говорити у наукових і академічних колах. Однак згадані вище документи про права людини наголошують на важливості розвитку сексуальності людини, її впливу на загальний розвиток особистості, якості її життя, психологічний та емоційний розвиток, зрештою, успіх і реалізацію особистісного потенціалу як в побутовому, так і професійному житті. Окрім цього, у статті ставиться наголос на важливості інтегрування сексуальності, сексуального задоволення із авторською концепцією етики розвитку особистості.

Ключові слова: сексуальне задоволення, права людини, еротична самоосвіта, етика розвитку

Одержано редакцією: 03.01.2020 р.
Прийнято до публікації: 20.01.2020 р.